

4/11/1912: Η απελευθέρωση της Σιάτιστας Τα πολεμικά γεγονότα, οι άνθρωποι

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ-Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ (4)

39. Οι πεσόντες

Έπεσεν ο γενναίος αρχηγός Καπετσίνης, ο οποίος είχε καταλάβει με το σώμα των νέων Κρητών το Καστράκι. Ο με εξαιρετικά προσόντα στολισμένος αυτός αξιωματικός, ενώ ορμούσε με το περίστροφο στο χέρι εναντίον του εχθρού και έδιδε θάρρος και παράδειγμα αφθάστου ηρωισμού στους οπλίτας του, δέχτηκε σφαίρα εχθρική στο μέτωπο και έπεσεν ένδοξα¹.

Κοντά στον Καπετσίνη έπεσεν ο διδάσκαλος Εμμ. Φιωτάκης εκ Σελίνου της Κρήτης και τραυματίστηκε ο Σιατιστεύς Ηρακλής Γκιουλέκας. Έπεσε το καμάρι των Σφακίων της Κρήτης, ο νεαρός εύελπιδης Στ. Παπαδόπετρος. Επίσης, έπεσεν ο ενθουσιώδης καπετάνιος Λεων. Παπαμαλέκος. Επίσης, έπεσαν γενναίως μαχόμενοι και οι ακόλουθοι: Λεωνίδας Παπαδάκης, Στ. Μανουσάκης, Γ. Πωλογιώργης. Οι αδελφοί Περάκηδες Ευάγγελος και Αστρινός, Χ. Χριστοδουλάκης, Εμμ. Σφακιανάκης, Ν. Φανουργιάκης, Γ. Κογιαννάκης, Αθ. Λαδοβράκης, Ι. Ανδρουλάκης κ.λπ..

Λυπούμαι πάρα πολύ, διότι μου είναι αδύνατο φυσικά να αναγράψω εδώ ονοματωδώς (ονομαστικά) όλους τους πεσόντας, οι οποίοι βέβαια συμπεριλαμβάνονται στην περιεκτική έννοια που ενέχει η φράσις «άγνωστος στρατιώτης». Πρέπει όμως να σημειωθεί και να εξαρθεί κατά τρόπον έκδηλον, να βροντοφωνηθεί ότι όλοι, που έλαβαν μέρος στη μάχη, αξιωματούχοι και απλοί οπλίται, πολέμησαν με αυτοθυσίαν και ηρωισμόν, με αυταπάρνησιν και ακατάβλητον ψυχικόν θάρρος και με δυναμικότητα φλογεράς φιλοπατρίας και έτσι αναδείχθηκαν ικανοί να γράψουν μια ακόμη σελίδα δόξης και ηρωισμού, ομοίαν με τις τόσες τέτοιες <σελίδες> που είναι γεμάτη η ιστορία της ελληνικής φυλής, <να> καταταχθούν (479) στο εθνικό Πάνθεο των αρχαίων και νεοτέρων ενδόξων προγόνων τους και να αποκτήσουν δικαιώματα επί της υστεροφημίας των μεταγενεστέρων γενεών και, ιδιαίτερα, επί της βαθιάς ευγνωμοσύνης του λαού της Σιατίστης, του οποίου έσωσαν την τιμή, τη ζωή και την περιουσία.

Περί της δράσεως όλων που πήραν μέρος στη μάχη έχει τον λόγον ο Διοικητής του στρατού αντισυνταγματάρχης Ηπίτης Α., όστις στην αναφορά του στο Υπουργείο των Στρατιωτικών² έκαμε εύφημη μνεία της συμμετοχής <της> Σιατίστης στη μάχη.

«Λαβών υπ' όψιν μου αφ' ενός μεν την μέχρι τούδε δράσιν και αυτοθυσίαν, ην κατά τας δυσχερείς τούτας της πατρίδος περιστάσεις τα υπό τον Λοχαγόν Κατεχάκην εθελοντικά σώματα επεδείξαντο, αφ' ετέρου δε την υπό πάντων των Κρητών επιδειχθείσαν γενναιότητα κατά την μάχην Σιατίστης, επαινώ ανεξαιρέτως πάντας τους υπό τας διαταγάς μου τεθέντας Κρήτας συγχαίρων αυτούς δια τα γενναία και φιλοπάτριδα αισθήματα, άτινα οδηγούσιν εις τον κοινόν τούτον υπέρ της Πατρίδος αγώνα, πεποιθώς ότι και εις το μέλλον την αυτήν θέλουσιν επιδείξει γενναιότητα και πειθαρχίαν όντες βέβαιοι ότι ουδεμίαν ποιούμαι διάκρισιν μεταξύ αυτών και των λοιπών υπό τας διαταγάς μου ανδρών.

¹ Για τον ήρωα Καπετσίνη βλέπε Γιάννη Τόζη, *Αόρατες Αναλαμπές*, σελ. 111.

² Ημερησία Διαταγή ονομάζουν το κείμενο αυτό του Α. Ηπίτου οι: Ι. Αποστόλου (*Ιστορία Σιατίστης*, σελ. 116), Σταύρος Κελαϊδής (*Εθελοντικά Σώματα Κρητών εν Μακεδονία*, σελ. 143), Κ. Λουρανδάκης (*«1912-1913 Η Μάχη της Σιάτιστας, Αναμνήσεις και εντυπώσεις γραφείσαι δια το Η.Α.Μ.» ΗΔΜ 1933*, σελ. 87).

Έχων, επίσης, υπ' όψιν μου την επιδειχθείσαν υφ' ολοκλήρου του υπολοίπου στρατεύματος γενναιότητα και αυτοθυσίαν κατά την μάχην της Σιατίστης, συγχαίρω τους αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και στρατιώτας δια τούτο, με την πεποίθησιν ότι και εις το μέλλον μετά της αυτής αυτοθυσίας και γενναιότητος θέλουσιν ατενίσαι πάντα κίνδυνον, όστις ήθελε παρουσιασθή κατά την εκτέλεσιν της ανατεθείσης ημίν υπό της πατρίδος εντολής, ης η δόξα και το μεγαλείον αποτελεί τον τελικόν μας σκοπόν.

*Αντισυνταγματάρχης
Α.Ηπίτης».*

41. Η επομένη της μάχης

Η επομένη ημέρα ύστερα από τη μάχη ανέτειλεν. Οι Σιατιστείς άνδρες και γυναίκες, μικροί και μεγάλοι, με την πένθιμη κρούση των κωδώνων των εκκλησιών σπεύδουν στο Τραμπάντζειο Γυμνάσιο και στο ναό των Αγίων Αποστόλων, όπου είχαν μεταφερθεί οι πεσόντες στη μάχη, για να εκτελέσουν επιβαλλόμενον ιερόν καθήκον προς τους νεκρούς σωτήρας τους. Σπεύδουν, για να συνοδεύσουν τους τιμημένους νεκρούς στην τελευταία τους κατοικία. Σπεύδουν, για να θάψουν τα άγια λείψανα των προμάχων της σωτηρίας της Σιατίστης, να τους εκφράσουν τη βαθιά τους ευγνωμοσύνη και να τους βεβαιώσουν ότι όχι μονάχα αυτοί, εφ' όσον θα βρίσκονται στη ζωή θα τους ευγνωμονούν, αλλά και αποθνήσκοντες θα απαιτήσουν από τους διαδόχους τους να δώσουν ένορκη υπόσχεση ότι όχι μονάχα θα τους ενθυμούνται ευγνώμονα, αλλά και ότι θα μιμηθούν το παράδειγμά τους, σπεύδοντας εκεί όπου η προστασία των αδελφών που κινδυνεύουν τους καλεί, για να κατεργασθούν (*σμιλεύσουν*) με το χύσιμο του αίματός τους τη δόξα και το μεγαλείο της μεγάλης πατρίδος Ελλάδος. Σπεύδουν, όπως θερμάνουν με ένα θερμό δάκρυ τα ψυχρά και δαφνοστεφή μέτωπα των νεκρών και αντικαταστήσουν τους οικείους τους, και μάλιστα τις δόλιες Μάνες τους, μακράν των οποίων βρήκαν τον ένδοξο θάνατο.

Ήταν συγκινητικό και σπαραξικάρδιο θέαμα να βλέπει κανείς τα λεβεντόπαιδα εκείνα της Ελλάδος, που χθες πηδούσαν τους βράχους του βουνού της Σιατίστης σαν άλλα ζαρκάδια, σήμερα να βρίσκονται μπροστά μας άφωνα, ακίνητα, ωχρά και μαραμένα, έτοιμα να καλυφθούν από την ψυχρή του τάφου πλάκα.

Η εκπλήρωση δε του καθήκοντος αυτού, εάν υπάρχει κάποια αίσθηση στους αποθανόντας, θα έχει ευχαριστήσει πολύ τις ψυχές των νεκρών μας, διότι είδαν ότι δεν έχυσαν το τίμιο αίμα τους για ένα αχάριστο λαό, αλλά για ένα ευγνώμονα λαό, που του άξιζε να γίνουν ολοκαύτωμα, για να <του> σώσουν την τιμή, τη ζωή και την περιουσία του.

Η κηδεία των πεσόντων έγινε πάνδημη, με την προσήκουσα τιμή. Την παρακολούθησαν οι αρχές του τόπου, ο κλήρος και τα σχολεία. Κατετέθησαν πολλοί στέφανοι και ο οπλαρχηγός και ποιητής Κ. Διγενάκης τούς απεχαιρέτισε με μια συγκινητικότερη αποχαιρετιστήρια προσφώνηση. Ρίψαμε επάνω στα λείψανά τους ολίγο χώμα, ευχόμενοι να έχουν ελαφρά τη γαία, υψώσαμε κοινή φωνή κρίζοντας το «αιωνία τους η μνήμη» και γυρίσαμε στα σπίτια μας με την καρδιά σφιγμένη από συγκίνηση και με ένα σπουδαιότατο και εθνοσωτήριο δίδαγμα, ότι η εθνική αλληλεγγύη απαιτεί να [*σπεύδομεν πρόθυμα*] εκεί όπου μας καλεί η πατρίς, χωρίς να λογαριάζομεν την οικογένεια, τις τιμές, τις απολαύσεις που θα χάσομε και χωρίς να λυπούμεθα τη ζωή μας, εις ένα δε μόνο να αποβλέπομε, πώς θα μπορέσομε να φέρομε σε αίσιο πέρας το έργο, του οποίου την εκτέλεση μας εμπιστεύεται η Πατρίς.

(αποσπάσματα από το έργο του Φ. Ζυγούρη **Ιστορικά σημειώματα περί Σιατίστης και λαογραφικά αυτής** σελ. 382 κ.ε.).

Ο Φίλιππος Ζυγούρης μας κληροδότησε περιγραφή των τιμών που οι πρόγονοί μας απέδωσαν στους νεκρούς της μάχης της 4^{ης} Νοεμβρίου 1912 και κατέγραψε μια συμπεριφορά των Σιατιστινών της εποχής εκείνης άξια μίμησης.

Οι Σιατιστινοί παραμένουν ευγνώμονες στους ελευθερωτές τους εξακολουθούν να τους τιμούν με κάθε τρόπο.

Ακολουθεί η σύντομη ομιλία του Προέδρου της Δημοτικής Κοινότητας Σιάτιστας κ. Στέλιου Δίκου που εκφωνήθηκε στο επέτειο μνημόσυνο της 3^{ης}/11/2015:

Τα βιβλία Ιστορίας και ο τύπος της εποχής των απελευθερωτικών πολέμων του 12-13 έχουν καταγράψει τις τιμές που οι σιατιστινοί πρόγονοί μας απέδωσαν στους νεκρούς της μάχης της 4^{ης} Νοεμβρίου 1912 και ταυτόχρονα μια συμπεριφορά των Σιατιστινών της εποχής εκείνης άξια μίμησης.

Σήμερα 103 χρόνια μετά τη μάχη της 4^{ης} Νοεμβρίου 1912 οι Σιατιστινοί παραμένουν ευγνώμονες στους ελευθερωτές τους και εξακολουθούν να τους τιμούν με κάθε τρόπο. Η συμπολίτισσά μας κ. Ναούμα Ταχμιντζή ανήγειρε την εκκλησία του Αγίου Ελευθερίου εδώ στο ύψωμα Υπολοχαγού Καπιτσίνη, ένα από τα θέατρα των στρατιωτικών επιχειρήσεων αυτής της μάχης, ώστε:

οι ήρωες αυτοί να έχουν το εκκλησάκι τους, τον Άγιο Ελευθέριο, μια δέηση, μια προσευχή όλης της Σιάτιστας για την ανάπαυση των ψυχών τους, όπως χαρακτηριστικά δήλωσε

Παράλληλα η Σιάτιστα φρόντισε και φροντίζει να έχει όλο και πιο πλήρη κατάλογο των πεσόντων στη μάχη αυτή συμπληρώνοντας υπεύθυνα και ιστορικά έγκυρα τον ονομαστικό κατάλογο που αναγράφεται στο ΗΡΩΟ της πόλης μας.

Όσα ονόματα των πεσόντων στη μάχη της 4^{ης} Νοεμβρίου 1912 επιβεβαίωσε μέχρι τώρα τα χάραξε σε τιμητική πλακέτα και τα παραδίνει σε ειδική κασετίνα στο Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Σισανίου και Σιατίστης κ. Παύλο, ώστε να φυλάσσονται στο ναό του Αγίου Ελευθερίου και να εκφωνούνται στο επέτειο μνημόσυνο, το οποίο γίνεται εδώ στο ύψωμα Υπολοχαγού Καπιτσίνη κάθε χρόνο στις 3 Νοεμβρίου.

ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ 4/11/1912

01. Ανδρουλάκης Ιωάννης... από Αποκορώνου Χανίων
02. Γεωργιάς Ευστράτιος... από Άστρος Αρκαδίας
03. Γυπάκης Μενέλαος ... από Χανιά
04. Ευθυμιάδης Νέστωρ από Βάτο Αιτωλοακαρνανίας
05. Ζορμπάς δεν δηλώνεται τόπος καταγωγής
06. Καπιτσίνης Γεώργιος από Μονεμβασιά Λακωνίας
07. Καραγιαννάκης Γεώργιος από Κρήτη
08. Κούκης Σταμάτιος ... από Σπηλιές Κήπων Ευβοίας
09. Κωστής Σπυρίδων δεν δηλώνεται τόπος καταγωγής
10. Λαδοβράκης Αθανάσιος... από Κρήτη
11. Λινάρδος Γεράσιμος από Μαντζαβινάτα Κεφαλονιάς
12. Μανουσάκης Στυλιανός... από Σφακιά Χανίων
13. Μαυράκης Εμμανουήλ ... από Κυδωνία Χανίων
14. Μηνάς Μηνάς ... από Χαλκίδα Ευβοίας
15. Μπένας Στέφανος από Άνδρο

16. Παπαδάκης Λεωνίδα... από Βάμο Χανίων
17. Παπαδόπετρος Στυλιανός ... από Σφακιά Χανίων
18. Παπαμαλέκος Λεωνίδα... από Βάμο Χανίων
19. Περράκης Ασρινός από Δαμάστα Ηρακλείου Κρήτης
20. Περράκης Σάββας από Δαμάστα Ηρακλείου Κρήτης
21. Πέτρου Δημήτριος... από Αταλάντη Φθιώτιδας
22. Πολογιαννάκης Γεώργιος... από Ρέθυμνο
23. Πολογιώργης Γ. ... από Σφακιά Χανίων
24. Ράλλης Γεώργιος από Οκτωνιάδα Ευβοίας
25. Σακκαλής Κωνσταντίνος πιθανότατα από Κων/πολη
26. Σιλαμιανάκης Γεώργιος... από Ηράκλειο
27. Σφακιανάκης Εμμανουήλ.... από Κρήτη
28. Τζίβης Μιχαήλ από Χανιά
29. Τσίπου Γεώργιος.... από Σιάτιστα
30. Τσιτουλιάνος Νικόλαος δεν δηλώνεται τόπος καταγωγής
31. Φανουριάκης Νικόλαος ... από Βρύσες Χανίων
32. Φιωτάκης Εμμανουήλ ... από Αγία Ειρήνη Χανίων
33. Χατζηγιαννάκογλου Γεώργιος... από Αθήνα
34. Χατζηζήσης Αθανάσιος... από Σιάτιστα
35. Χριστοδουλάκης Χρίστος.... από Αλικιανό Χανίων

Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

36. Καγιαννάκης Γιώργης από Φρε (προσθήκη 2016)

Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Και όλοι εμείς που απολαμβάνουμε το αγαθό της Ελευθερίας, την οποία οι τιμημένοι αυτοί νεκροί μας δώρισαν, ψιθυρίζουμε ευλαβικά τους στίχους του Ανδρέα Κάλβου από το ποίημα του

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΛΟΧΟΝ

**Ας μη βρέξει ποτέ
το σύννεφον, και ο άνεμος
σκληρός ας μή σκορπίση
το χώμα το μακάριον
που σας σκεπάζει.**

**Ας το δροσίση πάντοτε
με τ' αργυρά της δάκρυα
η ροδόπεπλος κόρη
και αυτού ας ξεφυτρώνουν
αιώνια τ' άνθη.**

Σημείωση

Σύμφωνα με τις πληροφορίες των υπευθύνων ο πίνακας συντάχτηκε με βάση:

(1) Τα βιβλία:

Δικόνυμος ή Μακρής Γεώργιος, *Ημερολόγιον πολέμου 1912 και 1913 εν Μακεδονία και Ηπείρω*. Μεταγραφή, Εισαγωγή, Σχόλια, Επιμέλεια Γ. Βέλκος. Εκδόσεις "Γιαχούδη", Θεσσαλονίκη 2003.

Κελαϊδής Σταύρος, *Εθελοντικά Σώματα Κρητών εν Μακεδονία*, ήτοι Δράσις αυτών κατά τον Βαλκανοτουρκικόν πόλεμον. Εκ του τυπογραφείου Αλεξ. Βιτσικουνάκη, εν Αθήναις 1913.

Κελαϊδής Πάρις, *Κρητικοί εθελοντές στους απελευθερωτικούς πολέμους 1912-13*. Εκδόσεις "Καράβι και τόξο", Αθήνα 1995.

Λουρανδάκης Κων/νος, *«1912-1913 Η Μάχη της Σιατίστης (4η Νοεμβρίου 1912)»*. Αναμνήσεις και εντυπώσεις γραφείσαι δια το Ημερολόγιον Δυτικής Μακεδονίας. Ημερολόγιον Δυτικής Μακεδονίας 1933.

Παναγιωτάκης Γιώργος, **20ος ΑΙΩΝΑΣ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΕΚΤΟΣ ΚΡΗΤΗΣ**, ιδ. έκδοση, Κρήτη 2010.

(2) Το Αρχείο της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού, Αναζήτηση Πεσότων, <http://dis.army.gr/el/content/search-casualties>.

(3) Τα ονόματα των νεκρών που αναγράφονται στο Ηρώων της πόλης και

(4) Το έγγραφο της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού με τα ακόλουθα στοιχεία:

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΔΝΣΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ/2

Φ. 900/84/867791

Σ. 685 Αθήνα, 18 Σεπ 15

ΣΧΕΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ-Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ (1)

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ-Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ (2)

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ-Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ (3)